

Mitoslarda Yaratılış Motifleri

Tevfik AKSOY

eski
reni

FCR YAYIN LTD.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1890
FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550
ISNI: 0000 0004 4657 1968
ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyesi
Yayın No | Publication Number: 400

Kitap Adı : Mitoslarda Yaratılış Motifleri
Book Title : Creation Motifs in Mythos
ISBN : 978-625-8596-13-7
DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596137

Yazar | Author: Tevfik Aksoy | orcid.org/0000-0001-9199-5610
Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı
ROR ID: ror.org/00jga9g46
Editör | Editor: Sevilay Nazlıhaydın | orcid.org/0009-0004-5780-1527

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph
Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish
Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 261 (xiv+247)

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2026
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRKP - Antik dinler ve mitolojiler | Ancient religions & mythologies
BISAC: REL017000 - Karşılaştırmalı Din | Comparative Religion
THEMA: QRS - Antik dinler ve mitolojiler | Ancient religions and Mythologies
LC Classification: BL313 - Karşılaştırmalı mitoloji | Comparative mythology.
DEWEY: 201.3 - Dinsel mitoloji ve toplumsal teoloji (karşılaştırmalı din) | Religious mythology and social theology (comparative religion).
WoS Category: Din | Religion.
WoS Citation Topics Meso: 6.256 - Din | Religion
WoS Citation Topics Micro: 6.256.2325 - Din Araştırmaları | Religious Studies
Scopus Subject Areas: 1212 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Aksoy, Tevfik. *Mitoslarda Yaratılış Motifleri*. FCR Yayın Ltd.-Eskiyesi, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Mitoslarda Yaratılış Motifleri

Tevfik AKSOY

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Tevfik AKSOY

1981 Kayseri doğumludur. Hafızlık, ilk, orta ve lise eğitimini Kayseri’de tamamladı. 2004 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2007’de Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Mitoslarda Yaratılış Motifleri adlı tezle yüksek lisansını tamamladı. 2008 yılından beri öğretmen olarak çalışmaktadır. Ayrıca Fecr Yayınları ve Eskiyei dergisinde yayın editörlüğü yapmaktadır.

He was born in Kayseri in 1981. He completed his Quranic memorization, elementary, middle, and high school education in Kayseri. He graduated from the Faculty of Theology at Harran University in 2004. In 2007, he completed his master’s degree at the Institute of Social Sciences at Selçuk University with a thesis titled “Creation Motifs in Myths.” He has been working as a teacher since 2008. He also serves as a publishing editor for Fecr Publications and the Eskiyei journal.

Kitap Hakkında

Mitoslarda Yaratılış Motifleri

Mitoslarda Yaratılış Motifleri, dinler tarihi ve mitoloji alanında disiplinlerarası bir yaklaşımla, evrenin ve insanın yaratılışına ilişkin anlatıları karşılaştırmalı olarak inceleyen bir çalışmadır. Eser, mitlerin yalnızca hayal ürünü anlatılar olmadığını; aksine toplumların kozmoloji anlayışını, kutsal tasavvurunu ve varlık algısını yansıtan sembolik anlatılar olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, giriş, beş bölüm ve sonuç kısmından oluşmakta; ilk bölümde mit kavramı, işlevi ve yaratılış mitlerinin türleri ele alınmaktadır. Devam eden bölümlerde Avrupa, Afrika, Asya ve Amerika mitolojilerinde yer alan yaratılış anlatıları sistematik biçimde incelenmektedir.

Eserde özellikle yaratılışın farklı kültürlerde kaos, su, kozmik yumurta ya da ilahi varlıklar gibi çeşitli motiflerle açıklandığı gösterilmektedir. Bu bağlamda mitlerin, toplumların kökenlerini açıklama ve kolektif kimliği güçlendirme işlevi üstlendiği vurgulanmaktadır. Ayrıca mitolojik anlatıların yalnızca evrenin başlangıcını değil, insanın varoluşunu ve anlam arayışını da şekillendirdiği ortaya konmaktadır. Çalışma, farklı medeniyetler arasında hem benzerlikler hem de özgünlükler bulunduğunu göstererek, mitlerin evrensel ve kültürel boyutlarını birlikte değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi; Mitoloji; Yaratılış Mitosları; Kozmogeni; İnsan ve Evrenin Kökeni

About the Book

Creation Motifs in Mythos

Creation Motifs in Mythos is an interdisciplinary study in the field of history of religions and mythology, examining narratives of the creation of the universe and humanity through a comparative perspective. The work aims to demonstrate that myths are not merely fictional stories but symbolic narratives reflecting societies' cosmological views, sacred perceptions, and understanding of existence. The study consists of an introduction, five chapters, and a conclusion. The first chapter discusses the concept, function, and types of myths, particularly creation myths. Subsequent chapters systematically analyze creation narratives found in European, African, Asian, and American mythologies. The book highlights that creation is explained through various motifs such as chaos, water, cosmic egg, or divine beings across different cultures. It emphasizes that myths serve to explain the origins of societies and strengthen collective identity. Furthermore, mythological narratives are shown to shape not only the origin of the universe but also human existence and the search for meaning. The study reveals both similarities and distinctive elements among different civilizations, evaluating myths within both universal and cultural contexts.

Keywords: History of Religions; Mythology; Creation Myths; Cosmogony; Origin of Universe and Humanity

ÖN SÖZ

Bir dinî inanış veya düşünceyi anlamak, o inanışın veya düşüncenin kozmoloji görüşünü anlamakla mümkündür. Menşei ne olursa olsun bütün dinlerin yaratılışla ilgili oluşturdukları efsaneler, mitler ve dinî tasavvur şekilleri aynı zamanda onlar için bir dünya görüşü ve hayatı algılama biçimi olarak da tezahür etmiştir.

İnsanoğlu yüzyıllardır, evrenin mahiyeti ve yaratılışı üzerine düşünmüş ve bu konuyu çeşitli inançlar -bu inançlar genellikle dinî karakterli olmuştur- çerçevesinde açıklamalarla ortaya koymaya çalışmıştır. Bu açıklama çalışmaları veya düşünceleri bize mitler, dinî metinler ve çeşitli tarihî vesikalarla -yani yazılı veya yazısız kaynaklarla- günümüze ulaşmıştır. Bu kaynaklar içinde mitoloji metinleri önemli bir yer teşkil etmektedir. Mitoloji metinleri aynı zamanda dinî metinler olarak da algılanmışlardır.

Mitoslar, bir toplumun manevi değerlerini yansıtan ciddi öykülerdir. Bu öyküler, bir toplumun dünya görüşünü ve önemli inançlarını temsil ettikleri için o toplumun kültürü tarafından değer verilen ve korunan insani deneyimlerin birer simgesidir.

Mitoslar, gereksinim ve arzuları, umut ve korkularıyla, insanın doğasını, insanlık durumunu yansıtmaktadır. Yaratılış mitosları köken sahibi olma duygusunu cevaplamışlardır. Mitoslar, her zaman önemini koruyan sorulara verilen kültürel yanıtları içermekle birlikte insanları birleştiren ortak konulara ilişkin farklı yaşam biçimlerini yansıtırılar.

Dünya mitolojilerini incelemek, insanın bilgisini, anlayışını ve başkalarını değerlendirme olanaklarını zenginleştirir. Dünya mitolojisini inceleyen bir kişi her kültürün ayırt edici yönlerini öğrenir. İnsanların coğrafi dağınıklıklarına rağmen zaman içinde ne kadar benzer olduklarını görür.

Her medeniyet, varlığın temel kaynağını kutsal ile açıklar, zira yaratılış tanrısal bir eylemdir. Tanrı tasavvurlarıyla da irtibatlı biçimde ilk oluşum, ilk ilke, kendisinden her şeyin oluştuğu ana yapı ve bu oluşumun nasıl gerçekleştiği farklı şekillerde açıklanmak istenmiştir. Mitoslarda genellikle bu ilk nesne detaylandırılmaz, hatta hakkında çok az bilgi verilir.

Yaratılışa dair farklı açıklamaların ortak sağlama alanı yani açıklamalarına delil getirdikleri yer, dünyanın içinde bulunduğu durumdur. Mademki denizler vardır, demek ki onun var oluşunu açıklayan mitos doğrudur.

Topraktan, taştan, bitkiden ve sudan doğum mitleri gibi mitlerin altında yatan ana düşünce, hayatın yani gerçekliğin kozmik bir özde bulunduğu ve bu özden doğrudan veya dolaylı olarak tüm canlıların türediği inancıdır.

Biz çalışmamızda; kültürlerarası karşılaştırma imkânı sağlayarak benzerlik ve zıtlıkları ortaya çıkarmak amacıyla her kültürden yaratılış mitlerini açıklamaya çalıştık. Her mitin girişinde o mitin ait olduğu kültürün genel özellikleri, o mitlerin kaynağı metinleri ve o toplumun tanrı inancı hakkında genel açıklamalar vermeye çalıştık.

Mitoslarda Yaratılış Motifleri adlı çalışmamızda, mitolojik ve dinî metinlere dayanarak evrenin ve insanın yaratılışını incelemeye çalıştık. Çalışmamız giriş, beş bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde, mitos hakkında genel bilgiler verdikten sonra ikinci bölümde, Avrupa; üçüncü bölümde, Afrika; dördüncü bölümde, Asya; beşinci bölümde de Amerika mitoslarında yaratılış konularını ele almaya çalıştık. Sonuç kısmında ise çalışmamız boyunca ulaştığımız genel hükümler hakkında mukayeseli bir sonuç ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız boyunca desteğini esirgemeyen başta hocam Prof. Dr. Galip Atasağun Bey'e, bu konuyu çalışmam için telkinlerde bulunan ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Zülküf Kara'ya, İngilizce kaynakların tercümesinde yardı-

mını esirgemediği için Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Murat Özcan'a, Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nden tezle ilgili bütün kitaplara ulaşmamda usanmadan bana yardım eden Uzman Dr. Selman Süreyya Sungur'a, hassaten çalışmanın yayınlanması konusunda beni cesaretlendiren değerli editörüm Hüseyin Nazlıyıldın'a, yayın öncesi verdikleri desteklerinden dolayı Prof. Dr. Mehmet Murat Karakaya hocama teşekkür ederim.

Tevfik AKSOY
Ankara 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	vii
GİRİŞ	1
A. Konunun Önemi ve Amacı	1
B. Çalışmada Takip Edilen Metot ve Konunun Kaynakları	3
C. Konunun Kapsam ve Sınırları	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
GENEL BİLGİLER	5
1.1. Mitos-Oluşumu-Konusu ve İşlevi	5
1.2. Mitos Çeşitleri	26
1.2.1. Kozmogoni (Yaratılış) Mitosları	26
1.2.1.1. Yoktan Yaratma (Ex Nihilo/Creation From Nothing)	28
1.2.1.2. Kaostan Varoluş (Creation From Chaos)	29
1.2.1.3. Kozmik Bir Yumurtadan Çıkış (Creation From the Cosmic Egg)	29
1.2.1.4. Kozmik Anne ve Babadan Var Olma (World-Parent Myths)	31
1.2.1.5. Çıkış Mitosları (Emergence Myths)	31
1.2.1.6. Sudan Yaratılış	33
1.2.2. Köken Mitosları (Orijin Mitosları)	36
1.2.3. Yenilenme ve Yeniden Doğuş Mitosları	37
İKİNCİ BÖLÜM	
AVRUPA MİTOSLARINDA YARATILIŞ	39
2.1. Yunan Mitoslarında Yaratılış	39
2.1.1. Yunan Mitoslarında Evrenin ve Tanrıların Yaratılışı	40
2.1.2. Yunan Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	42
2.2. Kelt Mitoslarında Yaratılış	50
2.2.1. Kelt Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	53
2.2.2. Kelt Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	54
2.3. Cermen Mitoslarında Yaratılış	55
2.3.1. Cermen Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	56
2.3.2. Cermen Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	58

2.4. Slav Mitoslarında Yaratılış	59
2.4.1. Slav Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	60
2.4.2. Slav Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	61
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
AFRİKA MİTOSLARINDA YARATILIŞ	63
3.1. Mısır Mitoslarında Yaratılış	63
3.1.1. Mısır Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	65
3.1.2. Mısır Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	72
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ASYA MİTOSLARINDA YARATILIŞ	75
4.1. Ön Asya Mitoslarında Yaratılış	75
4.1.1. Sümer Mitoslarında Yaratılış	76
4.1.1.1. Sümer Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	77
4.1.1.2. Sümer Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	82
4.1.2. Babil Mitoslarında Yaratılış	93
4.1.2.1. Babil Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	94
4.1.2.2. Babil Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	98
4.1.3. İran Mitoslarında Yaratılış	101
4.1.3.1. İran Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	103
4.1.3.2. İran Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	108
4.1.4. Türk Mitoslarında Yaratılış	112
4.1.4.1. Türk Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	114
4.1.4.2. Türk Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	128
4.2. Hint ve Uzak Doğu Mitoslarında Yaratılış	141
4.2.1. Hint Mitoslarında Yaratılış	142
4.2.1.1. Hint Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	143
4.2.1.2. Hint Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	156
4.2.2. Çin Mitoslarında Yaratılış	159
4.2.2.1. Çin Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	162
4.2.2.2. Çin Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	167
4.2.3. Japon Mitoslarında Yaratılış	171
4.2.3.1. Japon Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	173
4.2.3.2. Japon Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	180

BEŞİNCİ BÖLÜM	
AMERİKA MİTOSLARINDA YARATILIŞ	183
5.1. Maya Mitoslarında Yaratılış	184
5.1.1. Maya Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	187
5.1.2. Maya Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	191
5.2. Aztek Mitoslarında Yaratılış	197
5.2.1. Aztek Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	201
5.2.2. Aztek Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	210
5.3. İnka Mitoslarında Yaratılış	212
5.3.1. İnka Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	215
5.3.2. Köken Evi	217
5.3.3. İnka Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	219
5.4. Navajo Mitoslarında Yaratılış	220
5.4.1. Navajo Mitoslarında Evrenin Yaratılışı	221
5.4.2. Navajo Mitoslarında İnsanın Yaratılışı	222
SONUÇ	225
KAYNAKÇA	237
DİZİN	245

